

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2026.1.12>
CZU: 37.015.3:159.922.7:316.7

EDUCAȚIA CA SPAȚIU DE REZONANȚĂ SOCIALĂ: CONFLICT, COMUNICARE ȘI MANAGEMENT FENOMENOLOGIC

Angela CHIROȘCĂ,

doctorandă, Școala Doctorală Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM,

ambasador eTwinning România

ORCID: 0000-0003-3174-1779

E-mail: angela_chirosca@yahoo.com

Rezumat: Articolul analizează conflictul educațional într-o perspectivă fenomenologică, explorând relația dintre comunicare pedagogică și management educațional reflexiv. În contextul transformărilor sociale contemporane, conflictul este frecvent tratat ca disfuncționalitate a vieții școlare, fiind abordat preponderent prin strategii normative sau procedurale. Lucrarea propune o schimbare de perspectivă, în care conflictul este înțeles ca fenomen constitutiv al experienței educaționale și ca expresie a diferențelor de sens trăite de actorii implicați. Demersul este unul teoretic-interpretativ, fundamentat pe analiza fenomenologică și hermeneutică a literaturii de specialitate, corelată cu reflecții provenite din practica educațională. Sunt analizate dimensiunile comunicaționale și emoționale ale conflictului, cu accent pe rolul comunicării empatică și al leadership-ului reflexiv în transformarea tensiunilor în resurse formative. Rezultatul analizei constă în conturarea unui model interpretativ al conflictului pedagogic, ce integrează comunicarea empatică, recunoașterea subiectivității și prevenirea strategică a conflictelor.

Cuvinte-cheie: conflict educațional; comunicare pedagogică; fenomenologie; management educațional reflexiv; competențe socio-emoționale.

EDUCATION AS A SPACE OF SOCIAL RESONANCE: CONFLICT, COMMUNICATION, AND PHENOMENOLOGICAL MANAGEMENT

Summary: The article analyzes educational conflict from a phenomenological perspective, exploring the relationship between conflict, pedagogical communication, and reflexive educational management. In the context of contemporary social transformations, conflict is often treated as a dysfunction of school life and addressed primarily through normative or procedural strategies. This paper proposes a shift in perspective, understanding conflict as a constitutive phenomenon of educational experience and as an expression of differences in meaning lived by the actors involved. The approach is theoretical-interpretative, grounded in a phenomenological and hermeneutic analysis of the relevant literature, correlated with reflections drawn from educational practice. The communicational and emotional dimensions of conflict are examined, with particular emphasis on the role of empathic communication and reflexive leadership in transforming tensions into formative resources. The outcome of the analysis is the outlining of an interpretative model of pedagogical conflict that integrates empathic communication, recognition of subjectivity, and strategic conflict prevention.

Keywords: educational conflict; pedagogical communication; phenomenology; reflexive educational management; socio-emotional competencies.

Introducere. Educația contemporană se desfășoară într-un cadru dinamic, marcat de transformări sociale accelerate, diversitate culturală accentuată și așteptări tot mai ridicate față de rolul instituției școlare. Școala nu mai este exclusiv un spațiu al transmiterii cunoștințelor, ci un loc al interacțiunilor complexe, al negocierilor simbolice și al confruntării dintre perspective diferite asupra autorității, succesului și relației pedagogice. În

acest context, conflictul nu apare ca o abatere de la normalitate, ci ca o expresie firească a vieții școlare cotidiene.

Conflictul se manifestă în relațiile dintre elevi, în tensiunile dintre profesori și clase, în raporturile dintre școală și familie, dar și în interiorul structurilor manageriale. Diferențele de valori, de stil educațional, de așteptări sau de interpretare a rolurilor instituționale generează frecvent situații conflictu-

ale ce solicită răspunsuri nu doar procedurale, ci și relaționale. În această perspectivă, conflictul devine un indicator sensibil al modului în care școala funcționează ca microsistem social, reflectând atât dezechilibre, cât și potențiale resurse de transformare educațională [6].

În literatura de specialitate conflictul educațional a fost abordat preponderent dintr-o perspectivă normativă sau managerială, fiind asociat cu indisciplina, eșecul comunicării sau disfuncționalități organizaționale. O astfel de abordare privilegiază controlul, reglarea comportamentală și conformarea la norme instituționale, acordând o atenție redusă experienței subiective a actorilor educaționali [1]. Conflictul este astfel tratat ca problemă de rezolvat sau de neutralizat, nu ca experiență relațională trăită.

În opoziție cu această viziune reductivă, abordarea fenomenologică propune o schimbare în perspectivă, orientând analiza către modul în care conflictul este trăit, interpretat și interiorizat de actorii implicați. Fenomenologia suspendă explicațiile strict cauzale și normative și se concentrează asupra sensurilor construite în interacțiune, oferind un cadru teoretic adecvat pentru explorarea dimensiunii subiective a conflictului educațional [4]. Școala poate fi înțeleasă, astfel, ca un spațiu de rezonanță socială, în care tensiunile devin relevante pedagogic prin felul în care sunt recunoscute, asumate și gestionate reflexiv.

Discuții. Context teoretic și social. Schimbările sociale accelerate din ultimele decenii au modificat profund structura relațiilor educaționale. Creșterea heterogenității grupurilor școlare, mobilitatea socială și culturală, diversificarea modelelor familiale, precum și expunerea constantă la surse alternative de autoritate au transformat școala într-un spațiu al pluralității. Această pluralitate, departe de a fi lipsită de tensiuni, creează contexte favorabile apariției conflictelor, mai ales atunci când mecanismele instituționale rămân ancorate în modele educaționale rigide.

Accentul pus pe performanță, competiție și evaluare standardizată amplifică presiunile resimțite de elevi și profesori, deopotrivă. În acest cadru, conflictul educațional poate fi interpretat ca expresie a unor tensiuni sociale mai largi, ce se reflectă și se concentrează în micro-universul școlii. Conflictul nu este doar un fenomen individual, ci rezultatul interacțiunii dintre structuri organizaționale, așteptări instituționale și experiențe subiective divergente [6].

Cercetările din domeniul psihologiei educației subliniază importanța competențelor socio-emoționale în menținerea unui climat educațional funcțional. Emoțiile influențează percepțiile, reacțiile și modul de interpretare a situațiilor tensionate, având un rol esențial în dinamica conflictului. Din această perspectivă, conflictul educațional nu poate fi redus la o problemă cognitivă sau procedurală, ci trebuie înțeles ca un proces afectiv și relațional [3].

Această orientare teoretică reclamă depășirea modelelor strict administrative și deschiderea către perspective interpretative și reflexive, capabile să surprindă complexitatea experienței educaționale. Conflictul educațional devine astfel un obiect de analiză relevant nu doar pentru managementul școlar, ci și pentru reflecția pedagogică asupra relațiilor, emoțiilor și sensurilor care structurează viața școlii.

Problematizarea temei. Deși conflictul este o componentă inevitabilă a vieții școlare, strategiile instituționale de intervenție rămân, în mare măsură, reactive. Accentul cade frecvent pe sancționare, pe reglare formală sau pe evitarea situațiilor tensionate, ceea ce conduce la reprimarea conflictului, nu la înțelegerea și transformarea lui. O astfel de abordare limitează potențialul formativ al conflictului și reduce intervenția educațională la o dimensiune tehnică.

Problema centrală constă în ignorarea modului în care conflictul este trăit subiectiv de actorii implicați. Elevii, profesorii și părinții sunt rar invitați să reflecteze asupra sensurilor personale ale situațiilor conflictuale, asupra emoțiilor implicate sau asupra modului în care aceste experiențe influențează identitatea educațională. Această omisiune afectează eficiența intervențiilor și contribuie la menținerea unui climat educațional fragil, bazat mai degrabă pe control decât pe înțelegere [5].

Se conturează, astfel, o disjunctie între abordările instituționale, centrate pe reguli și proceduri, și experiența trăită a actorilor educaționali. Această disjunctie justifică necesitatea unei perspective alternative, capabile să surprindă sensurile pedagogice ale conflictului educațional. O perspectivă care să nu anuleze conflictul, ci să-l asculte, să-l interpreteze și să-l transforme într-o resursă de dezvoltare relațională și reflexivă în spațiul școlii.

Justificarea demersului metodologic. Demersul fenomenologic permite analiza conflictului educațional nu ca abatere de la funcționarea „normală” a școlii, ci ca experiență constitutivă a vieții școlare.

Din această perspectivă, conflictul nu este un accident instituțional sau un eșec al controlului pedagogic, ci o formă de manifestare a relaționalității umane în contexte educaționale marcate de diversitate, așteptări diferite și negocieri permanente de sens.

Prin accentul pus pe subiectivitate, fenomenologia deplasează centrul de greutate al analizei de la comportamente observabile către experiențele trăite ale actorilor educaționali. Conflictul este înțeles prin prisma modului în care este perceput, simțit și interpretat de cei implicați, nu doar prin efectele sale externe sau prin consecințele instituționale. Emoțiile, intențiile, așteptările și sensurile atribuite situațiilor conflictuale devin, astfel, elemente esențiale ale înțelegerii pedagogice a conflictului [4].

Această abordare justifică necesitatea unei reconfigurări a strategiilor educaționale de gestionare a conflictului. În locul intervențiilor prescriptive și standardizate se conturează nevoia unor practici reflexive, centrate pe dialog, recunoașterea subiectivității și înțelegerea contextului relațional. Conflictul nu este anulat, ci asumat ca oportunitate de clarificare, reflecție și dezvoltare pedagogică.

În contextul celor menționate privind rezolvarea și asumarea conflictului, propunem un model interpretativ al conflictului educațional, fundamentat fenomenologic, care să integreze dimensiunea comunicării pedagogice și perspectivele managementului educațional reflexiv. Demersul urmărește resemnificarea conflictului dintr-o disfuncționalitate instituțională într-o resursă formativă, relevantă pentru dezvoltarea relațiilor educaționale și a climatului organizațional din școală.

În acest context, întrebările de cercetare care ghidează analiza sunt următoarele:

- Cum este trăit și interpretat conflictul de către actorii educaționali?;
- Ce rol joacă comunicarea pedagogică în dinamica și în evoluția conflictului educațional?;
- În ce mod poate managementul educațional reflexiv transforma conflictul într-o resursă formativă?.

Fenomenologia educațională pornește de la premisa că sensul nu este dat aprioric și nici fixat exclusiv prin norme sau prescripții instituționale, ci este construit în și prin relațiile dintre actorii educaționali. Sensul educațional emerge din interacțiune, din interpretare și din experiența trăită. În acest cadru conflictul nu este rezultatul unei simple neînțelegeri sau al unui eșec de comunicare, ci expresia tensiunii dintre sensurile diferite atribuite aceleiași situații educaționale.

Conflictul apare atunci când elevii, profesorii sau instituția investesc experiența educațională cu semnificații diferite, uneori incompatibile. Așteptările legate de autoritate, evaluare, disciplină sau recunoaștere sunt trăite subiectiv și pot genera disonanțe relaționale. Aceste tensiuni nu sunt întâmplătoare, ci reflectă moduri distincte de a fi și de a înțelege rolul educației. Fenomenologia invită, astfel, nu la suprimarea conflictului, ci la explorarea diferențelor de sens care îl generează [4].

În acest context comunicarea pedagogică devine spațiul central în care conflictul se construiește, se amplifică sau se transformă. Comunicarea nu este doar transmitere de informație, ci întâlnire între subiectivități. Tonul, limbajul, postura relațională și recunoașterea emoțiilor implicate influențează decisiv dinamica situațiilor conflictuale. Comunicarea empatică permite convertirea tensiunii într-o experiență de clarificare și învățare relațională [3].

În perspectiva managementului educațional, această înțelegere conduce la o reconfigurare a modelelor de intervenție. Modelele reflexive de management pun accent pe dialog, mediere și recunoașterea subiectivității actorilor implicați, asumând conflictul ca parte integrantă a vieții instituționale. În opoziție cu abordările prescriptive, care privilegiază conformarea la reguli și soluțiile standardizate, managementul reflexiv valorizează procesul de negociere a sensurilor și construirea unor soluții contextualizate [6].

Astfel, intervenția managerială nu mai este centrată exclusiv pe control sau sancțiune, ci pe facilitarea unui spațiu de comunicare în care diferențele pot fi exprimate, ascultate și reinterpretate. Conflictul nu este eliminat, ci mediat. Nu este reprimat, ci transformat într-o resursă pentru dezvoltarea relațională și consolidarea culturii organizaționale a școlii.

Metodologie și rezultate. Cercetarea are caracter teoretic-conceptual. Metoda utilizată este analiza fenomenologică și hermeneutică a literaturii de specialitate, corelată cu reflecții provenite din practica educațională. Limita principală a demersului este absența unui studiu empiric, asumată explicit, scopul fiind construcția unui cadru interpretativ.

Analiza conflictului educațional presupune nu doar identificarea formelor sale de manifestare, ci și compararea cadrelor teoretice prin care acesta este interpretat și gestionat în spațiul școlar. În acest sens, prezentul subpunct propune o lectură compa-

Tabelul 1. Perspective ale conflictului educațional

Sursă: Chiroșcă Angela

Abordare	Caracteristici	Limitări
Normativă	Reguli, sancțiuni	Ignoră dimensiunea trăită
Managerială	Proceduri, control	Reducționism tehnic
Fenomenologică	Sens, experiență, relație	Necesită reflecție sistematică

rativă a principalelor perspective asupra conflictului educațional, evidențiind diferențele de accent, profunzime și relevanță pedagogică dintre abordările normativă, managerială și fenomenologică.

Tabelul de mai sus sintetizează aceste perspective, surprinzând atât caracteristicile definitorii ale fiecărei abordări, cât și limitele lor structurale. Abordarea normativă tratează conflictul prin prisma regulilor și a sancțiunilor, privilegiind ordinea instituțională, dar ignorând dimensiunea trăită a experienței conflictuale. Perspectiva managerială aduce un plus de organizare și de control procedural, însă riscă un reducționism tehnic, în care complexitatea relațională este simplificată excesiv. În contrast, abordarea fenomenologică se concentrează asupra sensului, experienței și relației, oferind un cadru interpretativ capabil să surprindă profunzimea conflictului educațional, chiar dacă aceasta presupune un efort sporit de reflecție sistematică.

Prin această comparație tabelul de mai sus evidențiază avantajul abordării fenomenologice în captarea caracterului complex, dinamic și subiectiv al conflictului educațional, subliniind necesitatea depășirii modelelor strict prescriptive în analiza situațiilor conflictuale din școală.

În completarea acestei analize sintetice, Figura 1 propune un model fenomenologic al conflictului educațional, conceput ca proces relațional și evolutiv. Graficul ilustrează succesiunea etapelor prin care comunicarea pedagogică generează diferențe de sens, acestea conduc la tensiune emoțională și conflict, iar conflictul, la rândul său, poate deveni

punct de plecare pentru reflecție și transformare. Modelul subliniază rolul central al comunicării reflexive în resemnificarea conflictului și în valorificarea acestuia ca resursă pedagogică, nu doar ca disfuncționalitate instituțională.

Astfel, analiza tabelului și a figurii susține ideea că înțelegerea conflictului educațional necesită o abordare integrativă, capabilă să articuleze dimensiunea organizațională cu cea experiențială, și să transforme conflictul dintr-o problemă de control într-o oportunitate de dezvoltare relațională și pedagogică.

Concluzii. Analiza conflictului educațional realizată în cadrul acestei lucrări evidențiază faptul că acesta nu poate fi eliminat din viața școlară, întrucât este inseparabil de natura relațională a procesului educațional. Întâlnirea dintre perspective diferite, așteptări divergente și cadre valorice distincte generează, în mod inevitabil, tensiuni. Aceste tensiuni nu reprezintă însă doar disfuncționalități instituționale, ci expresii ale complexității experienței educaționale contemporane. Conflictul este prezent, persistent și solicită, înainte de orice, înțelegere, nu doar mecanisme de control.

În această perspectivă abordarea fenomenologică oferă un cadru interpretativ ce permite resemnificarea conflictului educațional, transformându-l dintr-o problemă de gestionat într-o potențială resursă pedagogică. Prin focalizarea asupra sensului, experienței trăite și relaționalității, fenomenologia facilitează o înțelegere mai profundă a modului în care conflictul este construit și trăit de actorii edu-

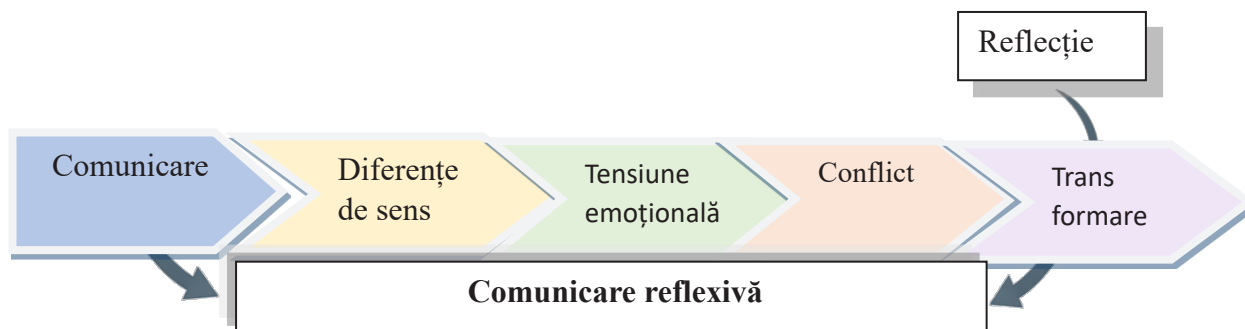

Figura 1. Model fenomenologic al conflictului educațional

Sursă: Chiroșcă Angela

caționali. Intervenția pedagogică nu mai vizează exclusiv reducerea tensiunilor, ci crearea unor contexte de reflecție și dialog care să permită transformarea experienței conflictuale într-o oportunitate de învățare relațională.

Implicațiile acestei abordări sunt relevante atât la nivel didactic, cât și managerial. În plan educațional se conturează necesitatea formării competențelor de comunicare empatică, fiind capabile să susțină exprimarea diferențelor de sens fără escaladarea conflictului. În plan managerial devine evidentă importanța dezvoltării unui leadership reflexiv, orientat spre mediere, recunoașterea subiectivității și asumarea dialogului ca instrument central de funcționare instituțională. Un astfel de leadership contribuie la cultivarea unui climat organizațional deschis, în care conflictul nu este reprimat, ci integrat ca element de creștere și autoreglare.

Rezultatele analizei sugerează, de asemenea, că integrarea perspectivei fenomenologice în practicile educaționale poate favoriza dezvoltarea unei culturi școlare bazate pe responsabilitate relațională, conștientizare emoțională și respect pentru diversi-

tatea experiențelor trăite. O asemenea cultură presupune ca regulile și procedurile să fie susținute de înțelegere, iar autoritatea să fie exercitată prin dialog și reflecție, nu exclusiv prin constrângere.

În ceea ce privește direcțiile viitoare de cercetare, se impune necesitatea realizării unor studii empirice care să investigheze aplicabilitatea modelului fenomenologic al conflictului educațional în contexte școlare concrete. Cercetările calitative, bazate pe interviuri, observație participativă sau analize narative pot oferi date relevante privind modul în care actorii educaționali trăiesc și interpretează conflictul. Totodată, studiile longitudinale ar putea explora impactul intervențiilor reflexive asupra climatului școlar și asupra dezvoltării competențelor socio-emoționale ale elevilor și profesorilor.

În ansamblu, conflictul educațional, departe de a fi o anomalie instituțională, poate deveni un catalizator al transformării pedagogice, cu condiția să fie înțeles, asumat și valorificat reflexiv. Fenomenologia oferă cadrul necesar pentru această reorientare conceptuală, deschizând perspective relevante de reflecție și acțiune în educația contemporană.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BOCOȘ M. *Metodologia cercetării pedagogice*. Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, p. 258-263, 2003. ISBN 973-85705-2-8
2. COJOCARU V., & SACALIUC N. *Management educațional*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2007, p 240. ISBN 978-9975-60-061-3
3. GOLEMAN D. *Inteligența socială: Noua știință a relațiilor umane* (Ed. a 2-a). București: Curtea Veche Publishing, 2018, p. 416-418. ISBN 978-606-44-0092-5
4. ILIE-PETRESCU M. *Rezonanța socială a inteligenței*. Timișoara : Editura Universității de Vest, 2018, p. 196. ISBN 978-973-125-630-6
5. UNGURĂȘAN I. *Managementul conflictelor interpersonale*. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2020. ISBN 978-973-125-630-6
6. ZLATE M. *Tratat de psihologie organizațional-managerială*. Iași : Polirom, 2004, p. 680. ISBN 973-681-680-X